

-*tuir*, V. *virtut* *Avès* o *avès*, *avesa*, *avesament*, *avesar*, *avesat*, V. *vici* *Avescat*, V. *bisbe* *Avespa*, V. *vespa* *Avesque*, V. *bisbe*

AVET, 'gran arbre conífer de la regió subalpina', del ll. vg. ABĒTE, ll. cl. ABIES, -IĒTIS, id. □ 1.ª doc.: 1284.

En els Ordonaments de Perpinyà, d'aquesta data, es disposa que «nullus armerius --- sit ausus facere clipeos de ligno quod vocatur *avet* nec de ligno quod vocatur *pin*» (RLR IV, 361). Que feien *escans d'avet* ens ho explica un doc. rossellonès de 1312 (RLR XXIX, 63). A l'Edat Mitjana també se'n parla força per la «trementina d'avet» usada com a remei: així en la Farmacologia catalana de Klagenfurt (Menhardt, AORBB III, 264) i en la Manescalia de Dicç (I, 18v); *avet* OPou (*TbPu.*, p. 52). En català oriental es diu bastant una forma aferètica *bêt*, que tinc anotada de Cerdanya (Bellver) i del Montseny («el Vet de la Tro-na» arbre molt conegut damunt Viladrau, 1935). AMAlcover ens informa que també a Mallorca diuen *vet* (BDLC IX, 323): entenc que n'hi deu haver alguns en obagues altes cap al Puigmajor; i això i el cognom balear *Riudavets* (BDLC II, 1905, 6) confirma que la consonant és labiodental. En els parlars oc-²⁵ cidentals, he sentit pertot *abêt* sense afèresi, des de l'Urgellet i Vall de Lavansa (Tuixén, 1964) fins a Benasc.

El que jo no he sentit enlloc és que en els nostres Pirineus *bet* es faci femení (com digué B. Schädcl, KJRPh. IX, 198), cosa que sí que té força extensió en els Pirineus gascons, des de la Vall d'Aran *er(a) awêt* (o *awê* o *abêt*, Cor., *VocAr.*, 37) fins a les d'Aura (Marsan) i Lavedà (Ronjat, *GrIstProv.* II, 43; Rohlf's, *La Gc.*, § 410); ja *une abet* o *une abette* el 1456 en el Cartulari d'Ossau (B 257). El cast. *abeto* sembla ser un manlleu del català o de l'alt aragonès, amb la consegüent ultracorrecció en -o (DCEC): a tot l'Alt Aragó vaig sentir *abete* o el més arcaic *abet*, sovint només pronunciat *abé*, i pertot amb plural *abêth*: des de Campo i Gistau fins a Echo i Ansó (1965-6).⁴⁰

DERIV.: *Avetosa* [escr. Renaix.], avui s'estén en part fins a Benasc (on l'anoto viu a muntanyencs i el trobo en escrits ja no recents, 1965); una variant de consonantisme més originari *La Vedosa* degué tenir també molta extensió, i s'ha conservat en molts topònims de cap a Pallars i Alta Ribagorça en la forma *La Vedua* o *La Bedoa*, d'on el nom de la gegantina *BEDOGA d'Adons* (la gran muntanya en forma de mola entre aquest poble i Areny, que havia estat coberta per una immensa avetosa). També sovint s'ha usat *Avetar* (*abetá*): Verdager (*AlcM*); Joan Lluís, *Pastors i Tempestes*, p. 4, i el sento força en l'Alt Pallars⁰ (dos *abetá* de ---, a Espot) i també a l'Alt Aragó: a Ansó distingeixen entre *abetar* que usen parlant del Sud del terme i *selva* que és bosc d'avets però de la part dels Ports. *Avetina* collectiu usat a Bielsa per a les agulles o jaça, no sols de l'avet sinó també del pi (1965).

Abéyin 'trementina o resina d'avet' a la Vall de Boí,⁶⁰

curiosa supervivència (només sentida en aquesta vall i poble, 1975) de la fonètica pre-catalana de Pallars-Ribagorça (cf. E. T. C. I, 125, 142-146; *EntreDLle.* II, 53), alt-aranès *abiêze* (curar-se amb un *pegat d'abiege*), provinent d'un ll. vg. ABIEGINUS ('fusta, resina) d'avet' (segurament abreviació d'una locució adjectiva RASIS ABIEGINUS: ¹ les formes que trobem documentades per a aquest adjectiu en llatí són només *abiegnus* (Priscià, *Institutiones*; Keil, *GrammLat.* II, 82.7ss.) i *abiegnus* en Vitruvi i en diverses inscripcions, parlant de la fusta: *trabículas abiegnas* (CIL I, 577.1.19) *asseribus abiegnis* (CIL I, 577.2.1; cf. ALLG IV, 289; XIV, 408), però existien molts models per a tals duplicats.² D'altra banda el citat ABIEGNUS també va deixar descendència en els Pirineus Centrals, pel vessant gascò: aran. *aubiéy* o *abjéy* 'agulles o jaça d'avet' (veg. Cor., *VocAr.*, pp. 16 i 1; i *EntreDLle.* II, 16), i a la part alta sento *igwéy* (Escunyau, 1975) — tot això evolució fonètica esperable de *awyéy*, que era el resultat fonètic més natural, Luixon *aubielh* 'lit de rameaux de sapin', Hos *aubiégn*, Usto *abign* «branche de sapin» (Sarrieu, RLR XLVI, 351; Rohlf's, *Le Gc.*, § 339; Kuhn, ZRPb. LVII, 357).

DERIV. SAVIS: *Abietàcies*. *Abietina*, *abietínies*.

⁰ En canvi no vacillo a desmentir l'afirmació del *CostManc.* (I, 102) «*aveàs*: és el nom que es dona als avetars al Pallars». Difícilment pot ser això res més que un error de còpia; passat que hi hagués un malentès de l'*aveyin* ~ *abjéze* de què parlo més avall (¿potser es diria *ave(ies)* pl. en alguna vall palleseca per al llenyam o fullam de l'avet, mal comprès com un plural f. en -es = as i mal accentuat pel *CostManc.*?).

¹ Contra el que han dit alguns no hi pot haver relació entre això i el su-fr. *bədzō* «résine de certains arbres» (sobre el qual veg. Hasselrot, *VRom.* VI, 179-180), si doncs no fos que la base «pre-romana *BEJONE» on el *FEW* (I, 316) col·loca això fos equivocada i tot vingués indirectament, o en part, d'ABIEGINUS. — ² *aprugineus* al costat de *aprugnus* i *aprugneus* ALLG XII, 90; *populnus* i *populneus*, *-ulineus*, *acer(i)neus* i *acernus*, *ficulneus*: *ficul(i) nus*, *betul(i) nus* i anàlegs.

AVIA i AVI, provinents del ll. AVIA, femení de AVUS, del mateix significat; el masculí *avi* no prové de l'AVUS del llatí clàssic, però degué ser un *AVIU creació lògica del llenguatge de la baixa època, deguda als infants, que coneixen millor i anomenen abans l'àvia que l'avi, i que regularitzaren en llur parlar simplificat la complicació morfològica que creava aquesta formació excepcional de femení. □ 1.ª doc.: S. XIII; 1180 (veg. infra, s. v. *besavi*).

Tant el masculí com el femení es troben ja en els *Costums de Tortosa* d'aquest segle «tots los altres tutors, exceptats pare o *avi*» (ed. Oliver, p. 53), «nulla fembra, mare ne *àvia*, no han fills en lur poder, si donchs los pares o ls *avis* d'aquels que en lur poder són, no les auran establides totrius» (ibid. I, vi, 13). En el llenguatge seriós i legal dels docs. i de les crò-